

ACC. N:R. 4831

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: G. Björk, f.d. kusttrakt
Härad: Härjedalen Adress: Klagshamn
Socken: Löddedebygd Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1936. Född år _____ i _____

Uppteckningen rör Vikbäcks fiskeläge

Skriv endast på denna sida!

Hur redaktör!

Härmed har jag, så gott jag förmått, i korta drag
försökt skildra några minnen från barndoms- o ung-
domstiden. Om här finnes något som är värt att publi-
cera, så går det an, men om något är för mycket neutralt
eller olämpligt så stryk det. Ordna liksom det sammanställs:
Härning, grusket o komnatering.

Väggshamn i Februari 1936

C. Björk

J. P. Kustvare

Bland Skånes fisklägen är nog Viskhög, ett av de minsta, men just därför, och för sin naturligt vackra belägenhet på Tydsidan av en i Öresund utskjutande spets av Löddeborgs ländiga jord, också en av de mera idylliska platserna vid Sundet.

För bebyggelsen på platsen började kan jag icke uppgeva. Men enligt äldre personers utsago skulle det i början av adertonhundratalet ha funnits 3-4 hus dessa äldsta hus som nu äro borta voro uppförda (har jag hört sägas) ganska primitivt, väggarna voro av lera eller s.k. råsten, samt klädda med en sort vass, som växte i sina ställen växte gynnigt vid stränderna, taken voro alltid av halm. Husen voro vanligen inredda så, att dagligrummet eller stuan som den hette var mitt på längan tvärs över hela bredden och i förhållande till det övriga tämligen rumligt, hvilket ju var nödvändigt då det var det enda rummet som hade värmeåsa, en stor fyrkantig kakelugn med kungl. ryttarstaty på sidorna, vanligen hade huset också en liten kammare på ena gaveln och vid den andra tolv- och garvhus, samt på ena långsidan utbyggd dagaron (bakugn). Möblerna voro av tåvligt slag, ett enkelt bord, några stolar, en soffa och så kakelungsbänken eller en säng samt möjligen också en liten byrå. Trots denna tovtighet och enkelhet, kunde en sådan fiskarstuga, där det fanns en duktig husmoder, och det var väl det vanliga, framvisa en så innerligt trivsamt interiör, att dess mötstykke knappast kan uppletas i våra dagar. Ett husen voro så små och enkla verodde givetvis främst på ägarnas fattigdom, men även om finanserna skulle tillåtit några utsärvningar i byggnadsväg skulle det inte varit rådligt, då ju marken som huset stod på ägdes av "herremannen", denne kunde ju för minsta anledning ålägga husägaren att flytta bort huset från platsen, eller helt brutalt riva det. Mig veterligt hände detta aldrig på Viskhög, men en gång, ungefär vid mitten på förra århundradet var det på ett här när ett så hade skett. En av husägarna hade av någon anledning

kommit i anst hos herremannen, denne hade såndt mer
tre av sina drängar att börja rivningen. En robust,
särdeles kraftig och humörig fiskare varnade drängarna
för att utföra sitt rivningsarbete, då han skulle (som han
sade) också vilja vara med, följden var att drängarna
efter något parlamentariskt gävo sig av hem igen, sedan
var det vidt aldrig vidare tal om någon husrivning.
Längre fram i tiden blev det ny ägare till godset och så-
ledes även till marken där fiskeläget låg och ligger.
Den nye ägaren, en fabrikör från Lund, skulle nog aldrig
kunnat ens få en tanke på att tillfoga fiskarbef: något ont,
tvärtom hade bef: under hans tid den största frihet som
gärna kunde tänkas, gångtrafiken vid stränderna var
obehindrad för alla, den som uppförde sig ordentligt kunde,
om han så ville, genomströva de om sommaren vackra
planterings- och parkerna vid herregården så mycket som helst
utan att bliva åthutad med vad han hade där att göra.
Och så vidt jag vet betalades det aldrig några tomt- eller
trädplatsavgifter. Jag framhåller detta därför att jag håller
föer, att befolkningen på den tiden, inte förstod att tillfälla upps-
skatta o värdera de här omnämnda friheterna o förmåner som
de hade under den gamle Borgs o hans familj's tid.

För 55 a 60 år sen således på 70-talet hade bebyggelsen ökat så pass
att samhället då bestod av ett tjugotal hus, eller som en
lustseglad Malmöherre vanvördigt nog kallade kakor.
Vid här nämnda tidpunkter fanns det ingen hamn vid samhället,
en mindre stenbrygga fick utgöra landningsplats för de mindre
båtarna, de större, s. k. sillbåtarna lågo förankrade ut på
redden något hundratal meter från land.
Åfåra utmärkte förhållande såsom föreningar e. d. fanns ju inte då
Hvar o en var ju sin egen herre, en av de få förtelar som
fiskaryrket skänkte sina utövare. Den ende som kunde
sägas vara något förmånsaktig var den för året valde
Äldermannen, som hade skyldighet att sammankalla den
manliga befolkningen över 18 år, när någon samhälls-
gjäga skulle dröftas, exempelvis den då så smått

gryende tanken på byggandet av en liten hamn till
skydd för båtarna. För denna fråga kom att ligga till
sig ganska länge, berodde på förhållanden som jag inte här
närmare vill gå in på. Hamnen blev i alla fall påbörjad
av befolkningen själv i början eller mitten av 80-talet, då storm-
onen till den nuvarande vågbrytaren lades, fullt färdig
var hamnen 88 eller 89.

Avståndet till närmaste folk- och smäskada var ungefär 3 km,
ett ganska buggt vägstycke om vintern då snön ibland låg
alldyggs på vägarna, de allra yngsta o minsta av skol-
barnen kunde ju förstås börja sina studier hos en gam-
onal och till annat arbete oförmögen fiskare, som mot en
ersättning av 2.5 öre i veckan på barn undervisade i de första
grunderna till läsandets konst. Läroböckerna voro A. B. C. boken
och Luthers katekes som grundligt genompluggades.

Båtmaterialet var vid denna tid och är så kanske ännu
av tre slag, dels de största som begagnades vid sumpfiske, dels
sniporna som beg. vid torsk- och flundrefiske och så de
flattbottnade skurna som ^{var} oumbärliga för förbindelsen mel-
lan land och de på redden förenkrade båtarna, dessa voro
vid den tiden (början av 80-talet) 12 a 14 m: och något så när
lika i storleken (22-24 förbåtar) men inte till konstruktionen, några
vor byggda i Danmark, under det att andra kanske de flesta hade
gjort sin tillblivelse på något varv i ÅrÅ, av dessa s. R.
stora båtar voro några hel eller halvdäckade och några helt
öppna, men i allmänhet goda sjöbåtar, hvilka också kunde
behövas, då ju vanligtvis det bästa av sumpfisket inträffade
på hösten i September i Oktober månader, den tid då höststormarna
kunna rasa som kraftigast. Sumpfisket ökade då för tiden
mycket såsom bottenfiske, d. v. s. så stora tyngder sattes på
närvingarna att de stodo på botten, ett slitans och besvär-
ligt fiskesätt, i synnerhet vid tillfället då västliga stor-
mar och nordlig ström vräket in massor av stora röda
onaneter i sundet. End på hösten när sumpfisket slutats
blevo snöbåtarna uppdragna på land, rengjorda, och i de

fletts ju oröda till nästa vår eller sommar, så de åter
 iordninggjordes för kommande fiskesäsong.
 Då var det då tid att vöja med garnfisket, som vanligtvis
 var i full gång i mitten av November och fortgick så länge
 sjön var ren för is, redskapen voro huvudsakligen trusk-
 och flundregarn, som sattes ut tämligen nära kusten,
 fiske med krok var då icke så allmänt som nu för tiden.
 Blev det sträng vinter så att sjön blev isbelagd ett
 bra stycke ut till sjöss, ja då blev det så gott som
 slut med garnfisket, visserligen kunde ju en och annan
 väcka ner ett garn under isen, men det kunde inte bli
 samma resultat som när alla garnen kommo i bruk.
 Då var det, isynnerhet för ~~de yngre~~ ^{gubbarna}, ett mycket trevligare
 jobb att genom hål på isen pilka trusk eller bra
 flundror så snöre, inte blev det några större inkomster
 av det heller, men det var under klara o vackra vinter-
 dagar ett oförligenligt nöje att vara ute på isen, istället
 för att sitta hemma och laga söndriga nät eller binda nya.
 Det fick ^{om} hjälpa till med om kvällarna.
 Vinterkvällarna ja, det var något särskilt det, då hölls
 det skymning en timmas tid eller mera, då samlades
 vanligen några av gubbarna i något av husen. Där
 snackades då om fiske o våtar, segling o redskap om hän-
 deler som passerat i hemtrakten eller utomkring, samt
 först och sist, såvida de äldsta gubbarna voro med, smuggel-
 historier i oändlighet, ibland kunde diskussionerna o historierna
 komma dem att glömma klockan så att de gingo hem
 långt efter tänderingsdags. Det var liksom en regel att den
 lampan tänts skulle hvar och en vara vid sitt arbets, antingen
 lagning av gamla, eller bindning av nya nät. Thårldighet fördröjs,
 för det var ett dygt arbete att själv tillverka och hålla red-
 skapen i ordning. Och ändå mera arbetsamt måste det ha varit
 längre tillbaka i tiden innan bomullsgarnet kom allmänt
 i bruk. Då måste kvinnorna själva spinna det s.k.
 hörgarnet som användes såväl till sidnåringar som
 trusk- o flundregarn.

Men arbetades det intensivt de andra dagarna och kvällar-
na i veckan, så slutade arbetet om tordagarna på e. m.
ganska tidigt, då skulle det städas och göras rent innan det
blev kväll, då allt det vanliga arbetet lades utan, om nå-
gon sysslade med något den kvällen, så var det att tälja flär-
ten smågarnas eller tiuverka vindnålar, och så naturligtvis,
om några manfolk voro samlade, snack ö passager.

Fisken d. v. s. torsk och flatfisk avyttrades vanligen på platsen till lantprånglare, som försålt den på landsbyggen eller i Lund. Priset var då på fångstpl. 3 a 5 öre marken (skälpundet) för torsken, 10 öre per bund (10 st.) för skrubbor o slätton samt för stora vackra rödspätton upp till 30 a 40 öre bunden, dessa priser kunde dock variera något, beroende på tillgång och efterfrågan. Om det var så, hvilket ibland hände, att fiskvaran blev såld i Malmö eller Lomma, ja då blev den nästan alltid lite bättre betald, men på den tid som här avses fanns det ju inga motorbåtar så det gick ju inte så bekvämt att komma fram som nu.

Marine, Svingen ind, hottekeip unge

Fellen ja den sålde vel ungefær lika mycket vort som hemma.
Var det stor tilgang på den varan, da voro Malmö o Köpenhamn
de mest besøkte avyttringsplatserne. I slutet av Augusti o hela
September brukade vönderna från kringliggande trakter, ja ibland
ganska långt ifrån, komma, särskilt om söndagsmorgnarna,
tänkligen talrika till läjet för att köpa sig ett lass till. hade
fiskelyckan varit god under natten, ja då blev det ett rörligt
och muntert liv på det lilla läjets gata, alla både säljare och
köpare voro livade och glada. Och när bonden fått sitt be-
ställda kvantum till i vagnen kunde han säga ungefær så här
Ja nu har ja vel gået i vöjnen da va ja ska ha sinne-
gangen, så faur vi vel gjorra opps da, hvor meed vler
de nu får 30 vala ette att daler valen. Fisker ja de vler ju
jost 30 riksdaler a så kan vi ju 30 plata a 30 plata de e ju en tia,
eller osse kan vi räkna pro et annet vis o si 60 daler de vler osse
en tia so hoder en vel räkna så vler de 40 riksdaler jämt.
Bonden ja de e nock rätt, F. du kan ju gå me ing om baren
Ola så kanske mor har en tur Kaffe o en smørre.
B. ja tack du ja har vest sål et liden madaknyde unge.

sådet, så ja tar väl de små ing, F. a de tror ja onto du behöver B. ja har vett en liten lårka i et så de e lätt o ta et små. Båda gubbarna töna in i stugan där bordet står dukat, med bröd, smör, ett fat kokt potatis och ett fat stekt fläskesill samt några par kaffekoppar, båda sätta sig till bords. På vecklar upp ett kuyt, letar fram lårkan som visar sig vara en halv stoppflaska innehållande en klar vätska. B. kan då leda upp ett par glas, så tror ja vi tar oss en liten appetitare innan vi börjar o eda. F. ja skal då hållt så ti goe. B. de smaga min sju gott. F. ja e en vara tulten så smagar de. B. ja tror vi tar en liten te, de va nån gaselit go till denne hära, ja töss ja har allri smagt så gott. Godden vår ni får ad får o jau na så go. F. a de e ingen konst, vi fläcker upp na i ryggen som du ser o tar ut runen eller mälken vickat de nu e å så sköljer na riktigt ren, sin ska^{holl} ha litet fint salt et par tima eller så, sin tar vi na upp å trär na på en klapp eller en gammal nåringakloe, så får hon hänga ude å vingas en hal da eller litet så e hon färdi o ha te smitta smitta da eller dan etter. B. ja ska min sann ihåll om ^{kyingen} ~~härna~~ så fort ja kommer hem, o försöka om onto hon osse kan lära te te i lava sådden sin för den va go. Ja nu får vi ha oss en jög små ovanpar maden sau får ja gi om i väj mot humnadt. F. ja skal då taek för dinne gången o välkommen igen B. ja ja ser osse taek, o farväl te härnert. Fiskearbefolkningen såväl som många andra levde för en 50 o 60 år sen ganska enkelt o torftigt, ja i vissa fall så torftigt, att into många skulle tro det nu, om det berättades, men i allmänhet nöjda att låta med sin värld. Nutidens folk ha det väl, trots allt gny om dåliga tider, ändå i de flesta hänseende bättre änn för, om de därför lever lyckligare ja blir en annan fråga o

Kär en liten skiss ur minnet!
av det hus, där många barn fått in
sin första skolundervisning under 20-talet.